

El paper de l'energia en les desigualtats

Nerea MORENO i DE SALVADOR

Quan parlem de desigualtat crec que en general les primeres imatges que ens venen al cap a la majoria són de persones pobres, persones migrades o de dones. Són algunes de les grans desigualtats del món contra les quals avui dia es continua lluitant, però les desigualtats i discriminacions es donen per molts altres motius (o excuses) i es materialitzen en tots els àmbits de la nostra vida.

Des de fa uns anys s'ha començat a parlar més del terme *interseccionalitat*, que afortunadament ja recull la nostra llei d'igualtat. La interseccionalitat es pot resumir com la relació entre els diferents eixos d'identitat de les persones que afecten la seva vulnerabilitat i que, quan se solapen, agreugen els efectes de la desigualtat. Per exemple, una dona és encara més vulnerable si a més és negra, pobra o té una discapacitat.

Doncs el mateix passa amb la pobresa energètica. La pobresa i la desigualtat energètica van sovint de la mà, i quan s'ajunten, el seu efecte és doblement perjudicial.

Al món, la desigualtat energètica és fins i tot superior a la desigualtat econòmica, i com amb totes les desigualtats, afecta més les persones més vulnerables. Amb 733 milions de persones al món sense accés a l'electricitat, segons dades del Banc Mundial, encara estem molt lluny de l'objectiu de desenvolupament sostenible 7 de l'Agenda 2030, que persegueix per a aquella data que tothom al món tingui accés a energia neta i assequible.

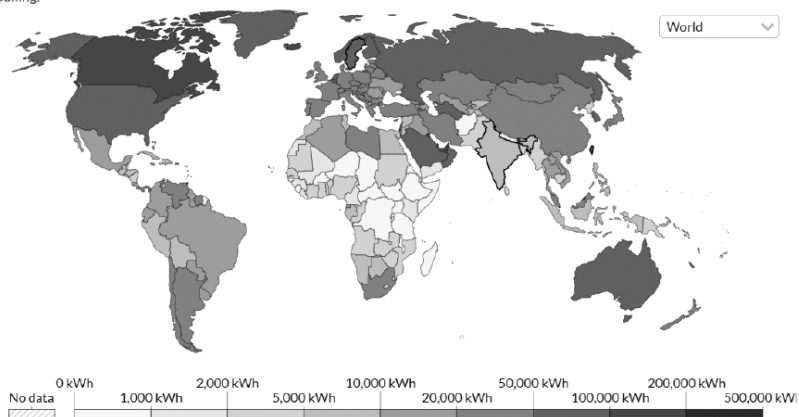
Com en molts altres àmbits, les desigualtats energètiques no es produeixen per una escassetat de recursos, sinó per un mal repartiment. Es genera prou energia al món per a tots els habitants del planeta. El problema és el repartiment: el 20% més ric del planeta consumeix el 80% dels recursos energètics, i el volum de consum en els diferents països del món és radicalment dispar, com es pot veure en el mapa elaborat per Our World in Data.

Una persona amb el consum mitjà en un dels països de més consum pot arribar a fer servir 100 vegades més d'electricitat que una persona a les regions més pobres, on la falta d'accés a l'energia afecta la salut, el desenvolupament econòmic, l'educació i tants altres camps. Això vol dir que pel fet de viure a Andorra ja formem part del sector privilegiat en aquest àmbit.

Energy use per person, 2022

Energy use not only includes electricity, but also other areas of consumption including transport, heating and cooking.

Our World
in Data

Source: U.S. Energy Information Administration (EIA); Energy Institute Statistical Review of World Energy (2023)

Note: Energy refers to primary energy – the energy input before the transformation to forms of energy for end-use (such as electricity or petrol for transport).

OurWorldInData.org/enerew • CC BY

No hi ha ningú al país sense accés a l'electricitat. Encendre els llums en arribar a casa, guardar el menjar a la nevera o preparar el sopar amb electricitat són hàbits inqüestionables, i ho haurien de ser arreu. Però això no vol dir que no hi hagi desigualtat energètica al país o que no ens haguem de preocupar per la pobresa energètica.

Desigualtat energètica a Andorra

A l'Àfrica, la pobresa energètica és no tenir accés a l'energia. Al nostre entorn, la pobresa energètica també existeix i es materialitza en les dificultats extremes per pagar les factures de l'electricitat o el gasoil, i fins i tot en les greus restriccions que s'imposen algunes famílies a l'hora de consumir electricitat per no fer front a la despesa que comporta.

La pobresa és una de les desigualtats que existeixen al nostre entorn i en la qual aprofundiran molt més altres punts, però cal tenir-la molt en compte perquè la desigualtat en l'accés a l'energia pot accentuar la pobresa si no s'hi posen mesures. I aquesta es converteix, fins i tot, en morts per pobresa energètica en els nostres països veïns, tant per fred sense calefacció com per calor extrema i manca de recursos per refrescar-se, i fins i tot per l'ús de fonts d'energia insegures.

Per aquest motiu, un servei essencial com l'electricitat, que ens permet escalfar-nos, refrescar-nos, preparar i conservar el menjar, estudiar o comunicar-nos, ha de quedar garantit per a tothom i perquè sigui així, les tarifes han de ser assequibles.

En aquest sentit, a Andorra tenim les tarifes elèctriques més competitives del nostre entorn. Mentre que a Andorra, el preu mitjà del kWh per a un consumidor mitjà és de 15 cèntims, al conjunt de la Unió Europea és de 27 cèntims, gairebé el doble.

Accés versus estalvi

D'altra banda, les tarifes competitives permeten l'accés a l'electricitat, però tenen el risc d'incentivar el consum en excés.

La darrera crisi energètica ha donat visibilitat a l'impacte del consum en els preus de l'electricitat. Com en tot, davant de més demanda, més puja el preu. L'escassetat energètica ha mostrat com els pics de consum han fet multiplicar els preus i això ha fet evident que l'estalvi energètic és clau per poder mantenir unes tarifes elèctriques competitives (a més de ser imprescindible per a l'acció climàtica).

Com més energia consumim, més cara és, i per això si fomentem l'estalvi, la demanda d'energia del país es redueix, el preu de compra d'energia baixa i afavorim que es puguin mantenir tarifes competitives per a tothom, sense necessitat de subvencionar l'energia.

Així doncs, el repte en aquest àmbit és que les tarifes siguin competitives i que tinguin més facilitats per a les persones amb dificultats econòmiques i que consumeixen poc i que alhora siguin mínimament desincentivadores per a les persones que consumeixen en excés.

Ni es pot fomentar l'estalvi posant unes tarifes exagerades, ni es pot afavorir l'accés universal rebaixant-les de forma generalitzada.

A més, per això en els darrers anys s'han posat en marxa també mecanismes de protecció contra la pobresa energètica com la campanya que impulsa el Govern, i en la qual participa FEDA, per garantir que no es talli l'electricitat a cap persona en risc de vulnerabilitat; o com la tarifa bonificada, que redueix l'import a pagar a les persones que perceben ajudes socials i que ja tenen unes 700 famílies.

Desigualtat i transició energètica

La transició energètica presenta nous escenaris pel que fa a la desigualtat en matèria d'energia. L'aposta per les energies renovables obre la porta a possibilitats d'accés a l'energia als països en desenvolupament, que tenen més fàcil accedir a aquestes fonts, amb projectes d'inversió en renovables en els seus països, que accedir a l'energia convencional.

En el nostre entorn, l'aposta per les renovables i l'eficiència energètica és imprescindible. Sabem que és el camí per preservar el planeta i que a més ambdues ens generen un benefici directe. Qui pot invertir en plaques fotovoltaïques, es beneficia durant les hores de producció d'energia gratuïta, i a més, gràcies a les ajudes del Govern pot fer-ho de forma més econòmica. Qui pot invertir a aïllar bé casa seva o instal·lar sistemes d'eficiència energètica, rebaixarà segur la seva factura de la llum. Qui pot comprar-se un vehicle nou, pot optar per un cotxe elèctric i estalviar-se el consum de carburants que contamina el nostre entorn.

Però una vegada més, les persones més vulnerables són les que tenen més dificultats per beneficiar-se de la transició energètica. Les persones que viuen en pisos de lloguer, antics i amb ingressos justos no poden invertir en cap d'aquestes oportunitats que planteja la transició energètica i tot el que poden fer per rebaixar la seva factura elèctrica és restringir el consum.

Aquesta situació em porta a fer dues reflexions: la primera és que la transició energètica és una oportunitat que qui la pot aprofitar, hauria de tenir l'obligació moral de fer-ho. Per beneficiar-se'n i per contribuir a aquesta descarbonització i acció climàtica, que és cosa de tots, però que no representa el mateix esforç per a tothom. No representa el mateix esforç

per als països desenvolupats i amb capacitat d'inversió que per a les zones en desenvolupament que encara han de fer inversions imprescindibles abans, com la potabilització de les aigües o la construcció d'escoles i hospitals. Per això a Andorra no podem deixar passar l'oportunitat de ser exemplars en el camí de la transició energètica, que ha d'anar lligada a la sostenibilitat i la justícia social.

En aquest àmbit, els crèdits de carboni que avui dia compren les empreses o institucions per compensar les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle que generen, poden anar destinats a projectes de construcció d'infraestructures renovables en països que ho necessiten, i són un bon exemple de com mitigar les desigualtats existents.

La segona reflexió és que en una situació com la que es viu actualment, hem de ser creatius i no deixar de pensar en possibles noves solucions que facin extensius els beneficis de la transició energètica a tota la població. Ja sigui incrementant les subvencions, perquè els llogaters es beneficiïn de les ajudes a l'aïllament, o dedicant-ne una part exclusivament per a ells; ja sigui vinculant les ajudes de la transició energètica al fet d'oferir pisos de lloguer a preu assequible, o de qualsevol altra manera, però en cap cas conformant-nos amb el que ja fem, perquè sempre es pot fer més.

El pas cap a temperatures cada vegada més extremes, la falta de disponibilitat d'energies fòssils i l'augment de les desigualtats socials arreu poden afavorir la pobresa energètica en un futur pròxim i per això cal buscar la manera de reduir la desigualtat també en aquest àmbit. I des de FEDA, com a motor de la transició energètica, tenim l'obligació (i l'ambició) d'adaptar el model energètic del país perquè doni resposta a tots aquests reptes i d'anticiparnos a les problemàtiques que vindran. D'invertir en producció d'energia, que ajuda a frenar els pics de preus energètics de l'entorn; de facilitar l'autoconsum, de fomentar la mobilitat sostenible, i preservar sempre un servei de qualitat amb tarifes adequades, perquè ningú a Andorra apagui la calefacció els dies de fred ni obri les finestres amb la calefacció engegada.

Nerea Moreno i de Salvador,
directora de Sostenibilitat, Comunicació i Relació amb Clients de FEDA